

References:

1. Dzera I.O. (2001). Tsyvilno-pravovi zasoby zakhystu [Civil remedies]. K. : Yuryнком Ynter. 134 p.
2. Maleina M.N. (2001). Lichnye neimushchestvennye prava grazhdan (poniatiye, osushchestvleniye, zashchita) [Personal non-property rights of citizens (concept, implementation, protection)]. 2-e izd., ispr. i dop. M: MZ-PRESS. 321 p.
3. Romovska Z.V. (2006). Simeinyi kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyi komentar [Family Code of Ukraine: Scientific and practical commentary]. – 2-he vyd., pererob. i dop. K.: In Yure. 568 p.
4. Dzera O.V. (red) (2010). Tsyvilne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna [Civil law of Ukraine. The general part]: pidruchnyk. 3-tie vyd., pererob. i dopov. K.: Yurinkom Inter. 976 p.
5. Pidopryhora O.A., Bobrova D.V. (red) (1995). Tsyvilne pravo. Zahalna chastyna [Civil law. The general part]. K: VDV. 430 p.

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.4.21>

MIĘDZYNARODOWE ZOBOWIĄZANIA UKRAINY DOTYCZĄCE DŁUGU PUBLICZNEGO I GWARANTOWANEGO PRZEZ PAŃSTWO

Hanna Skorochod

studentka

Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-5734-2357

Skorochod@gmail.com

Adnotacja. Znaczenie artykułu polega na tym, że w badaniu kwestii długu publicznego Ukrainy, okazało się, że Ukraina znalazła się w tak trudnej sytuacji gospodarczej, kiedy jest zmuszona do odwołania się do podmiotów międzynarodowych w celu uzyskania dodatkowych źródeł finansowania wydatków budżetu państwa. Obecność zewnętrznych źródeł kredytu spowodowało pojawienie się sytuacji, w której Ukraina popadła w zależność od kredytów zewnętrznych. Ustalono, że cechy długu gwarantowanego przez państwo to: stosowany w większym stopniu w celu zapewnienia stabilnego i opłacalnego finansowania projektów: transport, infrastruktura, medycyna, badania naukowe, programy mieszkalnictwa socjalnego, projekty partnerstwa publiczno-prywatnego, sfera turystyczna i tym podobne; państwo działa jako gwarant terminowości dokonania płatności z tytułu obsługi pożyczki, a także wypełniania zobowiązań finansowych wobec pożyczkodawcy; najczęstszą formą gwarancji rządowych są: obligacje, papiery wartościowe, waluta itp.; może wystąpić dodatkowe ryzyko braku możliwości obsługi lub spłaty pożyczki; im większe zaufanie do rządu jako gwaranta spłaty długu, tym mniejsze odsetki od obsługi długu publicznego; gwarancje rządowe nie są kontrolowane jako regularne wydatki państwa; kwota gwarantowanego długu publicznego ma ukryty wpływ na politykę fiskalną państwa; niespłacony gwarantowany dług publiczny w konsekwencji jest przyczyną wzrostu długu publicznego.

Słowa kluczowe: dług publiczny, dług zagraniczny, budżet państwa, papiery wartościowe.

INTERNATIONAL COMMITMENTS OF UKRAINE TO THE STATE AND GUARANTEED BY THE STATE DEBT

Anna Skorokhod

Applicant

National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-5734-2357

Skorochod@gmail.com

Abstract. The relevance of the article is that the study of Ukraine's public debt revealed that Ukraine found itself in such a difficult economic situation when it was forced to turn to international actors to obtain additional sources of funding for the state budget. The availability of external sources of credit has led to a situation in which Ukraine has become dependent on external lending. It is determined that the features of the state guaranteed debt are: used, to a greater extent, to ensure stable and cost-effective financing of projects: transport, infrastructure, medicine, research, social housing programs, public-private partnership projects, tourism, etc.; the state acts as a guarantor of the timely payment of the loan service, as well as the fulfillment of financial obligations to the lender; the most common form of government guarantees are: bonds, securities, currency, etc.; there may be an additional risk – not the ability to service or repay the loan; the greater the trust in the government as a guarantor of debt obligations, the lower the interest rate on public debt service; state guarantees they are not controlled as regular state expenditures; the amount of guaranteed public debt has a hidden impact on the fiscal policy of the state; outstanding guaranteed public debt is a consequence of the growth of public debt.

Key words: public debt, external debt, state budget, securities.

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ЩОДО ДЕРЖАВНОГО ТА ГАРАНТОВАНОГО ДЕРЖАВОЮ БОРГУ

Ганна Скороход

здобувач

Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-5734-2357

Skorochod@gmail.com

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що під час дослідження питання державного боргу України з'ясовано, що Україна опинилася в такому скрутному економічному становищі, коли вона вимушена звертатися до міжнародних суб'єктів із метою отримання додаткових джерел фінансування витрат державного бюджету. Наявність зовнішніх джерел кредитування зумовила виникнення ситуації, за якої Україна потрапила в залежність від зовнішнього кредитування. Визначено, що особливостями державного гарантованого боргу є: використовується більшою мірою для забезпечення стабільного й економічно ефективного фінансування проєктів: транспорт, інфраструктура, медицина, наукові дослідження, програми соціального житла, проєкти державно-приватного партнерства, туристична сфера тощо; держава виступає гарантом своєчасності виплат обслуговування позики, а також виконання фінансових зобов'язань перед позикодавцем; найпоширенішою формою державних гарантій є: облігації, цінні папери, валюта тощо; може виникнути додатковий ризик – ризик неможливості обслуговування або виплати позики; чим більша довіра до уряду як гаранта виплати боргових зобов'язань, тим меншим є відсоток за обслуговуванням державного боргу; державні гарантії не контролюються як регулярні видатки держави; обсяг гарантованого державного боргу здійснює прихований вплив на фіскальну політику держави; непогашений гарантований державний борг як наслідок є причиною зростання державного боргу.

Ключові слова: державний борг, зовнішній борг, державний бюджет, цінні папери.

Вступ. Досліджуючи питання державного боргу України, констатуємо, що, на жаль, Україна опинилася в такому скрутному економічному становищі, коли вона вимушена звертатися до міжнародних суб'єктів із метою отримання додаткових джерел фінансування витрат державного бюджету. Наявність зовнішніх джерел кредитування зумовила виникнення ситуації, за якої Україна потрапила в залежність від зовнішнього кредитування.

Проте доцільність такої політики викликає серйозні сумніви, адже, як і будь-які інші кредити, їх доведеться повертати в майбутньому з відсотками, що ставить під загрозу будь-яку можливість «українсько-го прориву». Нас фактично штовхають до «грецького сценарію», за якого фінансова допомога надається в обмін на жорсткі заходи соціальної економії, а врешті-решт країна залишається не тільки в стані соціально-економічної кризи, а й з портфелем багатомільярдних боргів (Kravchuk, 2015). Зазначене лише зайвий раз акцентує на негативних чинниках отримання міжнародних кредитів.

Основна частина. На 2008 р. припала світова фінансова криза, яка не обійшла боком і Україну. Через негативні тенденції у світовій економіці, а також внаслідок прорахунків у внутрішній політиці цей рік ознаменувався значним збільшенням державного боргу. Потреба в покращенні даних із зовнішнього боргу була актуальною для нашої держави завжди. Так, 26 вересня 1999 р. було створено універсальний (комплексний, всеохопний) показник уразливості боргової політики, в тому числі боргову систему (структуру) публічних і приватних секторів. Починаючи з березня 1999 р., нова серія квартальних показників статистик зовнішнього боргу поширилась на 176 країн за допомогою Bank for International Settlements (BIS), Фондів, Організації економічної співпраці й розвитку (ОЕСР) і Світового банку. Від початку було зрозуміло, що дані, які зазвичай походять від кредитора й ринкових інформаційних джерел, не забезпечать повністю цілісної та послідовної, обґрунтованої та адекватної межі для суми зовнішнього зобов'язання країн. Об'єднання статистик BIS-IMF-OESD (ОЕСР), Світового банку вперше вносили пропозиції щодо найбільш адекватних і своєчасних даних із зовнішнього боргу, зокрема в Україні. Завданням було поліпшення даних зовнішнього боргу, що походять від національних джерел дебітора (боржника). Як засвідчує практика, національні статистичні пріоритети часто відрізняються від міжнаціональних.

У 2015 р. Указом Президента України затверджено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» та встановлено імператив, що максимальне відношення загального обсягу державного боргу й гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту за розрахунками Міжнародного валютного фонду не перевищуватиме 60 відсотків (відповідно до Маастрихтських критеріїв конвергенції) (On the Sustainable Development Strategy “Ukraine – 2020”, 2015).

Загальна сума заборгованості на кінець 2000 р. становила 3 млрд дол. Також у цьому році наступав час сплати боргу перед Міжнародним валютним фондом в сумі 1 млрд дол. США. Сума такої виплати виявилась непомірною для держави, тому що вона майже дорівнювала загальному розміру валютних резервів Національного банку України (далі – НБУ). Це призвело до переддефолтної ситуації. Ще одним негативним фактором виступало те, що внаслідок невиконання Урядом власних зобов'язань у 1999 р. відбулося припинення співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями. Міжнародний валютний фонд і Міжнародний банк реконструкції та розвитку відмовилися надавати Україні кредити, й протягом року держава не отримувала коштів від цих організацій.

Наприкінці 2009 р. державний і гарантований державою борг знаходився на позначці в 316 млрд грн або 39 млрд дол. США. З нього близько 67% припадало на зовнішній борг. У грошовому вираженні ця цифра дорівнює 211 млрд грн або 26 млрд дол. США. Внутрішній борг складав 33% або 105 млрд грн. За цей період зовнішній борг загалом зріс шляхом надання позики Міжнародним валютним фондом у розмірі 36,9 млрд грн. Також зростання пов'язують зі зниженням курсу гривні щодо іноземних валют (Panchenko, 2019). Наприкінці 2010 р. державний і гарантований державою борг дорівнював 432 млрд грн або 54 млрд дол. США. 276 млрд грн або 64% припадало на зовнішню заборгованість. Внутрішній борг становив 36% від загального обсягу державного боргу. На нього припадало 156 млрд грн або 19,5 млрд дол. США. Зростання зовнішнього боргу пов'язане з отриманням позик від Міжнародного валютного фонду на загальну суму 16 млрд грн. Також близько 20 млрд грн було залучено внаслідок випуску облігацій зовнішньої державної позики. 16 млрд грн припадало на позику VTB банку. У 2011 р. державний і гарантований державою борг дорівнював 473 млрд грн або 59 млрд дол. США. На зовнішній державний борг припадало 63% від цієї суми або 299 млрд грн. Внутрішній борг – 37% або 174 млрд грн. У 2012 р. державний і гарантований державою борг дорівнював 515 млрд грн або 64 млрд дол. На зовнішній державний борг припадало 60% від загального обсягу або 308 млрд грн. Внутрішній борг – 40% або 207 млрд грн.

Загальний обсяг державного й гарантованого державою боргу на кінець 2018 р. становив 2 168,63 млрд грн, зокрема державний борг складав 1 860,50 млрд грн (85,79%), гарантований – 308,13 млрд грн (14,21%). Аналіз зміни обсягу сукупного державного боргу у 2018 р. у порівнянні з попередніми роками свідчить про те, що тенденція щодо його зростання суттєво сповільнилась. Якщо у 2014–2016 рр. показники зростання становили 88,24%, 42,78% і 22,78% відповідно, то у 2017 р. – вже 10,98%, у 2018 р. – лише 1,26%, що майже в 70 разів менше, ніж у 2014 р. (26,94 млн грн річного приросту у 2018 р. проти 516,04 млн грн у 2014 р.), та у 8,7 разів менше, ніж у 2017 р. (26,94 млн грн річного приросту у 2018 р. проти 211,88 млн грн у 2017 р.) (Panchenko, 2019).

Зазначимо, що станом на 31 жовтня 2020 р. державний і гарантований державою борг України становив 2 368,18 млрд грн або 83,27 млрд дол. США, в тому числі: державний і гарантований державою зовнішній борг – 1 450,27 млрд грн (61,24% від загальної суми державного й гарантованого державою боргу) або 51,00 млрд дол. США; державний і гарантований державою внутрішній борг – 917,92 млрд грн (38,76%) або 32,28 млрд дол. США. Гарантований державою борг України становив 281,30 млрд грн (11,88%) або 9,89 млрд дол. США, в тому числі: гарантований державою зовнішній борг – 257,11 млрд грн (10,86%) або 9,04 млрд дол. США; гарантований державою внутрішній борг – 24,19 млрд грн (1,02%) або 0,85 млрд дол. США. Протягом жовтня 2020 р. сума державного й гарантованого державою боргу України збільшилась у гривневому еквіваленті на 22,52 млрд грн і в доларовому еквіваленті державний і гарантований державою борг збільшився на 0,38 млрд дол. США (Information certificate of the Ministry of Finance of Ukraine on the state and state-guaranteed debt of Ukraine, 2020).

Залежно від валюти виплати державного боргу загальна сума державного й гарантованого державного боргу виглядає таким чином (суми в млрд одиниць): в дол. США – 36,74%, із них: 30,59 дол. США або 870,06 грн; в ЄВРО – 13,43%, із них: 11,18 дол. США або 317,98 грн; спеціальні права запозичення – 15,36%, із них: 12,79 дол. США або 363,86 грн; українська гривня – 33,77%, із них: 28,12 дол. США або 799,76 грн; японська сена – 0,7%, із них: 0,58 дол. США або 16,51 грн.

Своєю чергою гарантований державою борг виглядає таким чином (суми в млрд одиниць): в дол. США – 2,02%, із них: 1,68 дол. США або 47,87 грн; в ЄВРО – 0,86%, із них: 0,72 дол. США або 20,34 грн; спеціальні права запозичення – 8,04%, із них: 6,69 дол. США або 190,29 грн; українська гривня – 0,96%, із них: 0,8 дол. США або 22,8 грн.

Гарантований державний борг не є тотожним таким поняттям, як «державний борг» і «зовнішній державний борг». Гарантований державний борг є як внутрішнім, так і зовнішнім.

За ознакою умовності гарантований державою внутрішній борг складає (в млрд одиниць) 0,85 дол. США або 24,12 грн: заборгованість за випущеними цінними паперами на внутрішньому ринку (державні цінні папери, облігації) – 0,81%, із них: 0,68 в дол. США або 19,21 в грн; заборгованість перед банківськими й іншими фінансовими установами (відкрите акціонерне товариство (далі – ВАТ) «Державний експортно-імпорتنний банк України», ВАТ «Державний ощадний банк України», публічне акціонерне товариство акціонерний банк «УкрГазбанк» – 0,21%, із них: 0,17 в дол. США або 4,98 в грн.

За ознакою умовності гарантований державою внутрішній борг складає (в млрд одиниць) 9,04 дол. США або 257,11 грн: заборгованість за позиками, одержаними від міжнародних фінансових організацій (Європейське співтовариство з атомної енергії; Європейський банк реконструкції та розвитку; Європейський Інвестиційний Банк; Міжнародний банк реконструкції та розвитку; Міжнародний Валютний Фонд), – 9,21%, із них: 7,67 в дол. США або 217,99 в грн; заборгованість за позиками, одержаними від іноземних комерційних банків, інших іноземних фінансових установ (CENTRAL STORAGE SAFETY PROJECT TRUST; Deutsche Bank AG London; Експортно-імпорتنний банк Китаю; Експортно-імпорتنний банк Кореї), – 1,51%, із них: 1,26 в дол. США або 35,85 грн; заборгованість, не віднесена до інших категорій, – 0,14%, із них: 0,11 в дол. США або 3,27 в грн; Міжнародний валютний фонд – 0,14%, із них: 0,11 в дол. США або 3,27 в грн.

Таким чином, із вищеведених статистичних даних очевидно, що в системі боргових зобов'язань України переважають зовнішні запозичення, особливо щодо розміру загального зовнішнього державного боргу України. Найбільший розмір боргових запозичень виражається в дол. США. Також від вибору валюти залежить і розмір відсоткової ставки за борговими зобов'язаннями.

Ст. 2 Бюджетного кодексу України визначено, що гарантований державою борг – це загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України щодо повернення отриманих і непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями, де гарантієне зобов'язання – це зобов'язання гаранта повністю або частково виконати боргові зобов'язання суб'єкта господарювання – резидента України перед кредитором у разі невиконання таким суб'єктом його зобов'язань за кредитом (позикою), залученим під державну чи місцеву гарантію.

Державні гарантії можуть надаватися виключно в межах і за напрямками, що визначені законом про Державний бюджет України, на підставі: рішення Кабінету Міністрів України – для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України; міжнародних договорів України – для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України.

В.В. Панченко розмежує поняття «сукупний державний борг» як такий, що охоплює державний і гарантований державою борг, і термін «сукупний зовнішній державний борг», який містить зовнішній державний борг і зовнішній гарантований державою борг (Panchenko, 2019).

Утім, за аналогією можна вести мову й про сукупний внутрішній борг, який включатиме внутрішній державний борг і внутрішній гарантований державний борг. Проте, на нашу думку, варто все ж таки під час виокремлення видів державного боргу апелювати до законодавчих норм, де чітко визначено види державного боргу, й таке поняття, як «сукупний державний борг», законодавець не застосовує.

В.Л. Терещенко зазначає, що гарантований державний борг не є боргом уряду, а тому згідно з прийнятою методологією, як правило, не враховується до того моменту, поки державні органи не вимушені розпочати виплати з метою його погашення. Таким чином, гарантований державний борг має неоднозначну природу: з одного боку, платежі щодо його обслуговування здійснюються з власних ресурсів позичальників, а з іншого, – у випадку їхньої неплатоспроможності може відбуватися додаткове фінансове навантаження на державний бюджет (Tereshchenko, 2011).

Державний гарантований борг утворюється в разі невиконання взятих на себе боргових зобов'язань позичальника на підставі державних гарантій, де державні гарантії – це фінансові інструменти надання державної допомоги, використовуючи які, уряд зобов'язується покрити зобов'язання початкового боржника, за якими видається гарантія.

Особливостями державного гарантованого боргу, на нашу думку, є:

1) використовується більшою мірою, для забезпечення стабільного й економічно ефективного фінансування проєктів: транспорт, інфраструктура, медицина, наукові дослідження, програми соціального житла, проєкти державно-приватного партнерства, туристична сфера тощо;

2) держава виступає гарантом своєчасності виплат обслуговування позики, а також виконання фінансових зобов'язань перед позикодавцем;

3) найпоширенішою формою державних гарантій є: облігації, цінні папери, валюта тощо;

4) може виникнути додатковий ризик неможливості обслуговування або виплати позики;

5) чим більша довіра до уряду як гаранта виплати боргових зобов'язань, тим меншим є відсоток за обслуговуванням державного боргу;

6) державні гарантії не контролюються як регулярні видатки держави;

7) обсяг гарантованого державного боргу здійснює прихований вплив на фінансову політику держави;

8) непогашений гарантований державний борг як наслідок є причиною зростання державного боргу.

Україна стала членом Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку й Багатостороннього агентства за гарантіями інвестицій шляхом приєднання до їх угод, Конвенції про створення Агентства на підставі Закону України «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» від 3 червня 1992 р. № 2402-XII (On Ukraine's accession to the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development, the International Finance Corporation, the International Development Association and the Multilateral Investment Guarantee Agency, 1992). Окрім зазначених міжнародних фінансових інституцій, Україна співпрацює також з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ) та Японським агентством міжнародного співробітництва й Кредитною установою для відбудови (KfW).

Починаючи з 1995 р., основними принципами залучення іноземних кредитів під державні гарантії або інші зобов'язання Уряду України були: валютна самокупність; відповідність пріоритетним напрямкам іноземного кредитування; сприяння розвитку експортного потенціалу й виробництва імпортозамінної продукції; забезпечення критичного імпорту; впровадження інноваційних проєктів, забезпечення енерго- й ресурсоощадження; можливість здійснення технічного переозброєння та модернізації за 1–2 роки, а також забезпечення розвитку інфраструктури. Водночас пріоритетними напрямками стали: електроенергетика; вугільна промисловість; металургійна промисловість; хімічна промисловість; нафтопереробна промисловість; машинобудування; промисловість будівельних матеріалів: впровадження в цементній промисловості технологій із використанням техногенних відходів, твердого палива; сільське господарство: закупівля засобів захисту рослин і тварин, дієвої речовини хімічних засобів захисту рослин; харчова промисловість; транспорт; зв'язок; мікробіологічна промисловість: створення та виробництво імунобіологічних, мікробіологічних, нових препаратів і субстанцій фармпрепаратів; охорона здоров'я: придбання санітарного автотранспорту й медичного обладнання (On priority areas for the use of foreign loans, 1995).

Найбільші суми позик (кредитів) Україна отримує від Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ). Починаючи з 1994 р., Україна отримує від МВФ кредити Stand-by. Частина цих коштів була спрямована на фінансування дефіциту платіжного й торговельного балансів, а також поповнення золото-валютних резервів країни (Kravchuk, 2015). Основними цілями співробітництва з МВФ є стабілізація української фінансової системи, проведення структурних реформ і створення підґрунтя для сталого економічного зростання. Фонд допомагає Україні поновити свою фінансову спроможність, підказуючи, як найефективніше впроваджувати програму реформ. За період з 1994 по 1998 рр. Україна реалізувала чотири кредитні угоди з МВФ, понад 20 проєктів Світового банку і Європейського банку з реконструкції та розвитку, фактично отримавши близько 4,9 млрд дол. США.

Найбільше кредитів від МВФ Україна отримала у 2008–2013 рр. (14 млрд дол. із 25,7 запланованих). Складна політична й економічна ситуація в Україні у 2014 р. змусила уряд знову звернутись по допомогу до фонду. Було отримано два транші, а саме 3,2 млрд дол. і 1,4 млрд дол., після чого програма «Стенд-бай» була достроково припинена через затвердження «Механізму розширеного фінансування» на 17 млрд дол., з яких було отримано за 2015–2017 рр. 8,7 млрд. Останні два транші загальним обсягом 2 млрд дол. було повністю спрямовано на поповнення резервів НБУ.

Наприкінці квітня 2014 р. Фонд підписав дворічну програму stand-by кредитування України на суму 17,01 млрд дол. У 2015 р. Україна отримала 4,61 млрд дол. кредитів від МВФ (Danylyshyn, 2015). Проте цю програму було переглянуто внаслідок погіршення макроекономічної стабільності країни. У кінці 2014 р. Україна мала гірший кредитний рейтинг у світі після Аргентини. Це передбачало дефолт найближчими місяцями в разі неотримання країною фінансової допомоги. 11 квітня 2015 р. кредитний рейтинг України знаходився на тому ж рівні, а намір уряду реструктуризувати комерційні борги в іноземній валюті був рівноцінним дефолту. 28 серпня 2015 р. аналітики вважали, що дефолт по заборгованості уряду України в іноземній валюті практично неминучий, а 29 вересня кредитний рейтинг України був понижений до «вибіркового дефолту». 19 жовтня 2015 р. в результаті завершення переговорів уряду України з кредиторами по реструктуризації боргів рейтинг країни був підвищений до В-/В, що в короткостроковій перспективі означає знаходження України поза зоною ризику (How did the credit rating of Ukraine change during 2015, 2015).

11 березня 2014 р. рада директорів МВФ схвалила питання про збільшення фінансування України, без якого державі загрожує банкрутство. Нова чотирирічна програма з розширеним кредитуванням (Extended Fund Facility, EFF) повинна прийти на зміну наявній “stand by” (була прийнята на період 2014–2016 рр.). EFF – об’ємніша й довготриваліша, ніж її попередня програма. Замість двох років термін кредитування зростає до чотирьох, повернення кредитних коштів збільшено майже у два рази (до 10 років).

Україна могла розраховувати на залучення 40 млрд дол. із різних джерел. Частина Міжнародного валютного фонду в цієй допомогі становила 12,35 млрд дол. (17,516 млрд доларів). Програма розширеного фінансування EFF передбачала виділення МВФ Україні у 2015 р. після першого траншу в 5 млрд дол. ще трьох траншів по близько 1,63 млрд доларів за поточним курсом. У наступні три роки планувалося виділяти по чотири транші щорічно розміром близько 620–630 млн дол. (Nesterenko et al., 2015).

Висновки. У статті з’ясовано, що Україна опинилася в такому скрутному економічному становищі, коли вона вимушена звертатися до міжнародних суб’єктів із метою отримання додаткових джерел фінансування витрат державного бюджету. Наявність зовнішніх джерел кредитування зумовила виникнення ситуації, за якої Україна потрапила в залежність від зовнішнього кредитування.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б.М. Кредит МВФ – причини і наслідки. 2015. <http://ua.112.ua/statji/kredyt-mvf-ndash-prychyny-i-naslidky-208024.html>.
2. Інформаційна довідка Міністерства фінансів України щодо державного та гарантованого державою боргу України (станом на 31 жовтня 2020 р.) / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/derzhavnij-borg-ta-garantovaniy-derzhavju-borg>.
3. Как менялся кредитный рейтинг Украины в течение 2015 года? 27 жовтня 2015 р. *Слово і діло* : аналітичний портал. <http://ru.slovoidilo.ua/2015/10/27/infografika/jekonomika/kak-menyalsya-kreditnyj-rejting-ukrainy-v-techenie-2015-goda>.
4. Кравчук А.Л. Історія формування боргової залежності України. 30 квітня 2015 р. *Спільне Commons* : вебсайт. URL: <https://commons.com.ua/ru/formuvannya-zalezhnosti/>.
5. Нестеренко Ж.К., Шелемех Є.В. Співробітництво України з МФС: стан та перспективи. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4644>.
6. Панченко В.В. Фінансування економічних перетворень в Україні через механізм зовнішнього державного боргу. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 40. 2019. С. 198–206.
7. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 3 червня 1992 р. № 2402-ХІІ / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України, 1992. № 33. Ст. 474.
8. Про пріоритетні напрями використання іноземних кредитів: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1995 р. № 234 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-95-%D0%BF#Text>.
9. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.
10. Терещенко В.Л. Державний борг України: сутність, соціально-економічні наслідки, перспективи оптимізації. *Економіка і регіон*. № 4 (31). 2011. С. 59–62.

References:

1. Bohdan Danylyshyn (2015). Kredyt MVB – prychny i naslidky [IMF loan – causes and consequences]. <http://ua.112.ua/statji/kredyt-mvf-ndash-prychyny-i-naslidky-208024.html>. [in Ukrainian].
2. Informatsiina dovidka Ministerstva finansiv Ukrainy shchodo derzhavnoho ta harantovanoho derzhavoiu borhu Ukrainy [Information certificate of the Ministry of Finance of Ukraine on the state and state-guaranteed debt of Ukraine] (stanom na 31.10.2020). URL: <https://mof.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Kak menialsia kreditnyi reiting Ukrainy v techenie 2015 goda? [How did the credit rating of Ukraine change during 2015?] <http://ru.slovoidilo.ua/2015/10/27/infografika/jekonomika/kak-menyalsya-kreditnyj-rejting-ukrainy-v-techenie-2015-goda>. [in Russian].
4. Kravchuk A. (2015). Istoriia formuvannia borhovoiv zalezhnosti Ukrainy [History of Ukraine's debt dependence formation]. URL: <https://commons.com.ua/ru/formuvannya-zalezhnosti/> [in Ukrainian].
5. Nesterenko Zh.K., Shelemekh Ye.V. (2015). Spivrobotnytstvo Ukrainy z MFS: stan ta perspektyvy [Ukraine's cooperation with the IFAC: status and prospects]. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4644> [in Ukrainian].
6. Panchenko V.V. (2019). Finansuvannia ekonomichnykh peretvoren v Ukraini cherez mekhanizm zovnishnoho derzhavnoho borhu [Financing of economic transformations in Ukraine through the mechanism of external public debt]. *Prychornomorski ekonomichni studii*. Vypusk 40. pp. 198–206. [in Ukrainian].
7. Pro vstup Ukrainy do Mizhnarodnoho valiutnoho fondu, Mizhnarodnoho banku rekonstruktsii ta rozvytku, Mizhnarodnoi finansovoi korporatsii, Mizhnarodnoi asotsiatsii rozvytku ta Bahatoronnoho ahentstva po harantiiakh investysii [On Ukraine's accession to the International Monetary Fund, the International Bank for Reconstruction and Development, the International Finance Corporation, the International Development Association and the Multilateral Investment Guarantee Agency]: Zakon Ukrainy vid 3 chervnia 1992 roku № 2402-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 1992. № 33. St. 474. [in Ukrainian].
8. Pro prioryetni napriamy vykorystannia inozemnykh kredyiv [On priority areas for the use of foreign loans]: zatv. Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 kvitnia 1995 r. № 2. [in Ukrainian].
9. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020" [On the Sustainable Development Strategy "Ukraine – 2020"]: zatv. Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].
10. Tereshchenko V.L. (2011). Derzhavnyi borh Ukrainy: sutnist, sotsialno-ekonomichni naslidky, perspektyvy optymizatsii [Public debt of Ukraine: essence, socio-economic consequences, prospects of optimization]. *Ekonomika i rehion*. № 4 (31). pp. 59–62. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.4.22>

PODSTAWY STOSOWANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU PROCESOWEGO W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM

Olha Skochylas-Pavliv

kandydat nauk prawnych, docent,

docent Katedry Prawa Administracyjnego i Informacyjnego

Narodowego Uniwersytetu „Politechnika Lwowska” (Lwów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0001-6737-7628

Skochylas-Pavliv@gmail.com

Nataliia Sydor

studentka

Institucji szkolnictwa wyższego „Lwowski Uniwersytet Biznesu i Prawa” (Lwów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-4405-2454

Sydor@gmail.com

Adnotacja. Artykuł poświęcono specyficie stosowania środków przymusu procesowego przewidzianych w Kodeksie Postępowania Administracyjnego. Środkami przymusu procesowego są czynności procesowe wykonywane przez sąd w przypadkach określonych prawem procesowym w celu nakłonienia odpowiednich osób do przestrzegania zasad ustanowionych w sądzie, rzetelnego wykonywania obowiązków procesowych, zaprzestania nadużywania praw i zapobiegania tworzeniu bezprawnych przeszkód w postępowaniu sądowym. Środki przymusu procesowego stosuje się tylko do osób, które naruszyli ustalony porządek w sądzie podczas rozpatrywania sprawy administracyjnej (naruszenie porządku może wyrażać się w wulgaryzmów, pogardzie do sądu, niewykonanie wymagań przewodniczącej, dostarczanie dokumentów przez sąd wykonawcy, itp.), a także do osób, przeszkadzających realizacji postępowań administracyjnych.

Wskazano, że w postępowaniu administracyjnym Ukrainy określono następujące rodzaje środków przymusu procesowego i cechy ich stosowania: 1) ostrzeżenie; 2) usunięcie z sali sądowej; 3) tymczasowe zajęcie dowodów do badania przez sąd; 4) przymusowe doprowadzenie; 5) kara.